

Sygn. akt III AUa 700/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 maja 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Białecka
Sędziowie:	SSA Jolanta Hawryszko SSO del. Beata Górską (spr.)
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 14 maja 2015 r. w Szczecinie

sprawy Akademii (...) w S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

przy udziale zainteresowanych J. D. (1), B. G., R. J. (1), Towarzystwa (...)

o podstawę wymiaru składek

na skutek apelacji płatnika

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 22 maja 2014 r. sygn. akt VI U 161/13

oddala apelację.

SSO del. Beata Górską SSA Barbara Białecka SSA Jolanta Hawryszko

Sygn. akt III A Ua 700/14

UZASADNIENIE

Decyzjami z dnia 12 grudnia 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie osób podlegających ubezpieczeniom jako pracownicy u płatnika składek Akademii (...) w S. dla:

- J. D. (1) wynosi za listopad 2010 r. 5.215,84 zł, a podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne – 4.500,74 zł (decyzja nr (...)),

- B. G. wynosi za listopad 2010 r. 5.215,84 zł, a podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne – 3.800,06 zł (decyzja nr (...)),

- R. J. (1) wynosi za listopad 2010 r. 5.769,70 zł, a podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne – 4.978,67 zł (decyzja nr (...)).

W uzasadnieniu wszystkich powyższych decyzji organ rentowy wskazał, że w wyniku kontroli ustalono, iż płatnik składek Akademia (...) w S. zawarła z Towarzystwem (...) umowy o świadczenie usług polegające - między innymi - na obsłudze zajęć dydaktycznych prowadzonych w sekcjach (...), obsłudze zajęć dydaktycznych kursów specjalistycznych Studium (...) oraz obsłudze dydaktycznej studiów zaocznych w ramach projektu „Rozwój i promocja kierunków technicznych w Akademii (...) w S.”. W umowach tych Akademia (...) w S. zastrzegła sobie prawo, między innymi, do potwierdzania przydatności wykwalifikowanych osób zatrudnionych przez zleceniobiorcę do prowadzenia zajęć zleconych. Do realizacji tych zadań Towarzystwo (...) w S. zatrudniało na podstawie umów cywilnoprawnych osoby, które w tym samym czasie były pracownikami Akademii (...) w S.. Organ rentowy powołując treść art. 8 ust. 2 a w związku z art. 18 ust. 1a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (powoływana dalej jako: ustawa systemowa) uznał, że płatnik składek powinien uwzględnić przychód z tytułu umowy cywilnoprawnej w podstawie wymiaru składek z tytułu stosunku pracy. Akademia (...) w S. jako pracodawca i płatnik składek, ustalając podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu stosunku pracy powinna zsumować wynagrodzenie z umowy cywilnoprawnej z wynagrodzeniem ze stosunku pracy.

W odwołaniach od wszystkich powyższych decyzji płatnik Akademia (...) w S. podniósł w pierwszej kolejności, że nie ma żadnych możliwości odniesienia się do wskazanych w protokole kontrolnym kwot, albowiem w żadnym miejscu w protokole nie zostało wskazane, na jakiej podstawie kwoty te zostały wyliczone. Płatnik podkreślił, że nie chodzi tu o tabelaryczne wyliczenie kwot składek, lecz o dokumenty źródłowe, na podstawie których zestawienie to zostało sporządzone. Odwołujący się podkreślił, że nie znajduje się bowiem w posiadaniu tych dokumentów. Ponadto płatnik zwrócił uwagę na fakt, że organ rentowy w żaden sposób nie przeanalizował umowy zawieranej przez Akademię (...) w S. z Towarzystwem (...) oraz umów zawieranych przez Towarzystwo z kolejnymi podwykonawcami. Płatnik podkreślił, że w treści decyzji organ rentowy posługuje się określeniem „umowy cywilnoprawne” bez konkretnego wskazywania rodzaju takiej umowy. Przy czym, warunkiem niezbędnym do dokonania prawidłowych ustaleń kontroli jest w pierwszej kolejności dokonanie rzetelnej analizy umów w celu ustalenia czy są to umowy zlecenia czy umowy o dzieło z przeniesieniem praw autorskich, albowiem będzie to determinowało dalsze ustalenia w postaci takiej, czy od danych umów w ogóle konieczne jest odprowadzenie danego rodzaju składek.

Płatnik zwrócił także uwagę, że w uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, iż Akademia (...) w S. w ramach projektu „Rozwój i promocja kierunków technicznych” zawierała z Towarzystwem (...) umowy o świadczenie usług polegające na obsłudze zajęć dydaktycznych, co nie jest zgodne z prawdą, bowiem przedmiotem umowy w ramach tego projektu było autorskie opracowanie materiałów dydaktycznych.

Ponadto Akademia (...) nie zgodziła się z ustaleniami decyzji, jakoby podwykonawcy pracowali na rzecz Akademii (...). Płatnik podkreślił, że dokonując ustaleń organ rentowy nie wziął pod uwagę okoliczności, iż dzieło bądź usługi świadczone przez podwykonawców nie były wykonywane na rzecz Akademii (...), lecz na rzecz innych podmiotów. Rzeczywistym beneficjentem całego szeregu umów był zatem pierwotny zleceniodawca. W ocenie płatnika, pominięcie tak ważnych okoliczności doprowadziło w istocie do dowlanego przyjęcia przez organ, że płatnikiem składek jest Akademia (...).

W odpowiedzi na odwołania Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o ich oddalenie w całości, z argumentacją jak w zaskarżonych decyzjach. Dodatkowo organ rentowy wskazał, że kwestia zawierania umów cywilnoprawnych przez pracowników z kontrahentami pracodawcy była rozważana wielokrotnie i znalazła swój finał, między innymi, w odpowiedzi podsekretarza stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej na interpelację nr 6815 w sprawie zapłacenia składek z tytułu umów cywilnoprawnych zawartych przez pracowników z kontrahentami pracodawcy.

W odpowiedzi tej wyraźnie zaznaczono, że płatnikiem składek podmiotu, który zawiera umowę cywilnoprawną jest pracodawca.

Wyrokiem z dnia 22 maja 2014 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołania oraz zasądził od Akademii (...) w S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (punkt III).

Powyższe orzeczenie Sąd Okręgowy oparł o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

Płatnik składek Wyższa Szkoła (...) w S., której nazwa następnie zmieniona została na Akademię (...) w S., zawierała z Towarzystwem (...) w S. umowy, w ramach których zlecała temu Towarzystwu, między innymi, obsługę dydaktyczną kursów (...), obsługę dydaktyczną - przeprowadzenie egzaminów na kursach specjalistycznych (...), obsługę dydaktyczną kursów kwalifikowanych (...) w dziale maszynowym i w dziale pokładowym, obsługę dydaktyczną kursów specjalistycznych (...), pełną obsługę dydaktyczną kursów specjalistycznych w (...), pełną obsługę dydaktyczną kursów kwalifikowanych w dziale pokładowym i maszynowym (...), prowadzenie zajęć dydaktycznych na kursach specjalistycznych (...), prowadzenie zajęć dydaktycznych na kursach kwalifikacyjnych w dziale pokładowym i maszynowym (...), obsługę zajęć dydaktycznych na kursach kwalifikacyjnych prowadzonych w Morskim Ośrodku (...) w Ś. Część umów zawierana była z zastosowaniem, a część bez zastosowania ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych. W umowach tych zleceniobiorca, tj. Towarzystwo (...) w S. zobowiązał się w celu ich wykonania zatrudnić odpowiednio wykwalifikowane osoby, co do których zleceniodawca potwierdzi ich przydatność do wykonania przedmiotu umowy.

We wrześniu 2010 r. na Akademii (...) w S. został uruchomiony nowy kierunek studiów - mechatronika. Kierunek ten powstał dzięki środkom pozyskanym z Unii Europejskiej w ramach projektu „Rozwój i promocja kierunków technicznych w Akademii (...) w S.”. W ramach kierunku mechatronika powstały dwie specjalności: morskie systemy energetyczne oraz elektronika okrętowa. Kierownikiem projektu został Z. M. - pracownik Akademii (...) w S., pełniący funkcję kierownika Zakładu (...).

Projekt został współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Dodatkowo, na uruchomienie nowego kierunku Akademia (...) pozyskała środki w ramach programu Kapitał ludzki. Otrzymane pieniądze zostały przeznaczone na rozwój laboratorium, ich wyposażenie, częściowe dofinansowanie godzin dydaktycznych oraz opracowanie materiałów do nowo uruchamianych przedmiotów, bądź też przedmiotów, które już istniały, ale specyfika kierunku powodowała konieczność wprowadzenia pewnych zmian.

Przygotowanie materiałów dydaktycznych zostało zgłoszone do działu zamówień publicznych, który przygotował specyfikację do przetargu. Akademia (...) w S. określiła jakie wymagania muszą spełniać autorzy tych materiałów. Istotne było to, aby opracowali je wysoko wykwalifikowani fachowcy z określonym stażem prac, którzy prowadzili takie lub pokrewne przedmioty. Materiały te miały stanowić pomoc dydaktyczną dla studentów.

W wyniku przetargu wybrano ofertę Towarzystwa (...). Towarzystwo to było jedynym podmiotem, który złożył ofertę i wziął udział w postępowaniu przetargowym. Do oferty załączony został wykaz osób posiadających wymagane kwalifikacje i doświadczenie do wykonania przedmiotu zamówienia publicznego. Wśród osób wymienionych w wykazie byli, między innymi, następujący pracownicy Akademii (...) w S.: R. J. (1), B. G. i J. D. (1).

W dniu 7 września 2010 r. Akademia (...) w S. (zamawiający) zawarła umowę z Towarzystwem (...) (wykonawca) przedmiotem, której było opracowanie materiałów dydaktycznych na kierunek studiów Mechatronika, specjalności: mechatronika systemów energetycznych, elektroautomatyka okrętowa w zakresie zadania 3 - nowy kierunek studiów – mechatronika, pozycja budżetowa – „Opracowanie materiałów dydaktycznych” w ramach projektu „Rozwój i promocja kierunków technicznych w Akademii (...) w S.” (§ 1 ust. 1). Zgodnie z treścią § 1 ust. 2 umowy, przedmiot umowy określony w ust. 1 dotyczył 50 przedmiotów: język angielski, podstawy ekonomii, nauka o pracy i kierowaniu, ochrona własności intelektualnej, matematyka, fizyka, automatyka i robotyka, języki programowania, teoria sterowania, materiałoznawstwo okrętowe, wstęp do mechatroniki, mechanika, mechanika płynów, wytrzymałość

materiałów, grafika inżynierska, podstawy konstrukcji maszyn, inżynieria wytwarzania, podstawy elektrotechniki i elektroniki, podstawy informatyki, komputerowe wspomaganie w mechatronice, metrologia i systemy pomiarowe, organizacja nadzoru, technologie informacyjne, napędy hydrauliczne, energoelektroniczne przetwarzanie energii elektrycznej, systemy automatyki okrętowej, zaawansowane systemy informatyczne, technologia remontów, termodynamika techniczna, cyfrowe systemy sterowania, sensoryka i przetwarzanie sygnałów, chemia techniczna wody, paliw i smarów, użytkowanie paliw i środków smarowych, systemy sterowania rozproszonego, maszyny elektryczne i napędy elektryczne, budowa okrętu i wyposażenie pokładowe, chłodnictwo, klimatyzacja i wentylacja, maszyny i urządzenia okrętowe, ochrona środowiska morskiego, wiedza okrętowa, robotyka, tłokowe silniki spalinowe i ich systemy sterowania, siłownie okrętowe, diagnostyka systemów, okrętowe systemy napędowe, wybrane systemy przemysłowe, elektrotechnika okrętowa, automatyka okrętowa, bezpieczna eksploatacja elektrycznych urządzeń okrętowych i systemy okrętowe łączności i nawigacyjne.

W § 1 ust. 4 wskazano, że wykonawca zobowiązuje się do przygotowania i opracowania 121 jednorodnych materiałów dydaktycznych w formie treści programowych dostarczonych na nośniku elektronicznym zgodnie z wytycznymi dotyczącymi oznakowania projektów w ramach Program Operacyjny Kapitał Ludzki. Zamawiający dostarczy Wykonawcy stosowne wytyczne.

Zgodnie natomiast z § ust. 5 umowy zamawiający w czasie trwania umowy mógł udzielać wykonawcy wskazówek co do sposobu jej wykonania, wykonawca zaś zobowiązany był stosować się do tych wskazówek. Miejsce przekazania przedmiotu umowy miało być Biuro projektu „Rozwój i promocja kierunków technicznych w Akademii (...) w S.” (§ 1 ust. 6 umowy).

W § 1 ust. 7 umowy wskazano, że Wykonawca nie może powierzyć wykonania powyższych czynności osobie trzeciej bez uprzedniej zgody Zamawiającego.

Przedmiotowa umowa została zawarta na czas określony. Realizacja przedmiotu umowy winna nastąpić najpóźniej do dnia 22 września 2010 r. (§ 2 ust. 1 i 2).

W § 3 ust. 1 umowy wskazano, że łączna cena brutto jest zgodna ze złożoną ofertą z dnia 27 sierpnia 2010 r., nie będzie podlegać zmianom w trakcie realizacji umowy i wynosi brutto 176.390 PLN. Wypłata wynagrodzenia nastąpi w terminie do dnia 30 września 2010 r. na podstawie prawidłowo wystawionej faktury VAT i uprzedniego podpisania przez Zamawiającego Protokołu Odbioru przedmiotu umowy bez zastrzeżeń (ust. 3).

W § 6 ust. 1 umowy wskazano, że w ramach wynagrodzenia Wykonawca przenosi na Zamawiającego majątkowe prawa autorskie do przedmiotu umowy.

Do realizacji wskazanych zadań Towarzystwo (...) zatrudniło na podstawie umów cywilnoprawnych następujących pracowników naukowych i dydaktycznych Akademii (...) w S.: J. B., Z. G., B. B., J. D. (2), J. G., L. K., K. N. oraz Z. Z.. Wszystkie te osoby wówczas pracowały na Wydziale (...) Akademii (...) w S.. Jeszcze przed rozstrzygnięciem przetargu Towarzystwo uzgodniło z tymi osobami, że w razie jego wygrania, będą wykonywały w ramach umów cywilnoprawnych zawartych z Towarzystwem dzieło w postaci przedmiotu zamówienia publicznego.

W dniu 7 września 2010 r. Towarzystwo (...) zawarło z wymienionymi osobami umowy o dzieło o tożsamej treści, zgodnie z którymi zamawiający polecił wykonawcom wykonanie dzieła polegającego na opracowaniu materiałów dydaktycznych na kierunek studiów mechatronika, specjalność mechatronika systemów energetycznych, elektronika okrętowa w zakresie zadania 3 – Nowy kierunek studiów - Mechatronika. Praca objęta jest prawami autorskimi (§ 1).

W § 2 umowy strony ustaliły termin wykonania dzieła na dzień 21 września 2010 r.

W § 3 umowy wskazano, że z tytułu wykonania dzieła wykonawca otrzyma wynagrodzenie w wysokości 1.011 zł brutto za każde opracowanie. Z wynagrodzenia tego zamawiający dokona stosownych potrąceń, zgodnie z obowiązującymi przepisami o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Zgodnie z § 4 wypłata wynagrodzenia nastąpi po wystawieniu rachunku przez wykonawcę i stwierdzeniu przez zamawiającego terminowego i prawidłowego wykonania dzieła będącego przedmiotem niniejszej umowy.

W § 5 wskazano, że w ramach wynagrodzenia wykonawca przenosi na zamawiającego majątkowe prawa autorskie do przedmiotu umowy. Wykonawca zobowiązuje się, że realizując umowę, nie naruszy praw majątkowych osób trzecich i przekazany zamawiającemu przedmiot umowy będzie w stanie wolnym od obciążeń prawami osób trzecich.

Pracownicy Akademii (...) w S. J. D. (1), B. G. i R. J. (1) opracowali zgodnie z treścią zawartych przez nich z Towarzystwem (...) w S. umów o dzieło materiały dydaktyczne na kierunek studiów mechatronika, które przekazywali Towarzystwu na nośnikach pamięci i drogą elektroniczną. Towarzystwo następnie materiały te połączyło w jedną całość (zredagowało) i jako jeden przedmiot umowy przekazało Akademii (...), gdzie z kolei poddane zostały obróbce „technicznej” bez modyfikacji ich treści i umieszczone na stronie internetowej. Materiały te miały na celu ułatwienie studentom nauki, opanowanie wiedzy, znalezienie potrzebnych wiadomości. Były rozszerzeniem programu mechatroniki.

Po wykonaniu dzieła będącego przedmiotem umów zawartych z Towarzystwem (...), J. D. (1), B. G. i R. J. (1) wystawili rachunki, określając kwotę wynagrodzenia za wykonaną pracę w następujących wysokościach:

- B. G. na kwotę 1.840zł netto (2.022 zł brutto),
- J. D. (1) na kwotę 1.840 zł netto (2.022 zł brutto),
- L. K. na kwotę 1.840 zł netto (2.022 zł brutto),

Wszystkie rachunki obejmujące powyższe kwoty zostały zaakceptowane przez Towarzystwo, a wynikające z nich kwoty wypłacone w okresie od końca października 2010 r. do 4 stycznia 2011 r. Wszystkie rachunki zawierały również oświadczenie podpisane przez osobę działającą w imieniu Towarzystwa (...) że praca wykonana została zgodnie z warunkami umowy.

Od uzyskanych przez J. D. (1), B. G. i R. J. (2) wynagrodzeń z tytułu wykonania powyższych umów o dzieło, nie zostały odprowadzone składki na ubezpieczenie społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne.

W okresie od 29 marca 2012 r. do 27 kwietnia 2012 r. ZUS O/S. przeprowadził w Akademii (...) w S. kontrolę. Przedmiotem kontroli była prawidłowość i rzetelność obliczania, potrącania i opłacania składek oraz innych składek i wpłat, do których pobierania zobowiązany jest Zakład oraz zgłaszanie do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego. Kontrolą objęto okres od stycznia 2002 r. do grudnia 2010 r. w odniesieniu do ubezpieczonych, u których stwierdzono osiągnięcie przychodów z tytułu umów cywilnoprawnych zawieranych z Towarzystwem (...) w S., realizowanych na rzecz płatnika, z którym pozostawali w stosunku pracy.

W dniu 11 kwietnia 2012 r. w trakcie kontroli odebrane zostały od reprezentującego płatnika składek P. R. zeznania odnoszące się do kwestii istotnych w związku z kontrolą. P. R. podał, między innymi, że Towarzystwo (...) nie występowało do Akademii (...) z zapytaniem, kto odprowadza składki do ZUS. Akademia (...), działając na zlecenia innych podmiotów prawnych, uczestnicząc w organizacji usług dydaktycznych, sędowała na Towarzystwo obowiązek odprowadzania składek ZUS. Akademia nie miała wiedzy oraz danych dotyczących przychodów jej pracowników uzyskiwanych w ramach umów zleceń zawartych z Towarzystwem.

Na podstawie dokumentów rozliczeniowych ZUS RCA organ rentowy ustalił, że powyższe przychody pracowników Akademii (...) z tytułu umów o dzieło zawartych z Towarzystwem (...) łącznie z ich przychodami z innych źródeł, dają podstawę określoną w zaskarżonych decyzjach.

Na podstawie ustalonego stanu faktycznego oraz podstaw prawnych niżej powołanych Sąd Okręgowy uznał, że odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. dotyczących zainteresowanych J. D. (1), B. G. i R. J. (1).

Sąd pierwszej instancji przytoczył treści art. 8 ust. 2a ustawy systemowej wskazując, że przepis ten rozszerza pojęcie pracownika dla celów ubezpieczeń społecznych poza sferę stosunku pracy. Rozszerzenie to dotyczy dwóch sytuacji. Pierwszą jest wykonywanie pracy na podstawie jednej z wymienionych umów prawa cywilnego przez osobę, która umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy. Drugą jest wykonywanie pracy na podstawie jednej z tych umów przez osobę, która umowę taką zawarła z osobą trzecią, jednakże w jej ramach wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy. Przesłanką decydującą o uznaniu takiej osoby za pracownika w rozumieniu ustawy systemowej jest to, że będąc pracownikiem związanym stosunkiem pracy z danym pracodawcą, jednocześnie świadczy ona na jego rzecz pracę w ramach umowy cywilnoprawnej, zawartej z nim lub inną osobą. W konsekwencji, nawet gdy osoba ta (pracownik) zawarła umowę o dzieło z osobą trzecią, to pracę w jej ramach wykonuje faktycznie dla swojego pracodawcy (uzyskuje on rezultaty jego pracy) (tak: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09).

Dalej Sąd Okręgowy zaznaczył, że podstawowym skutkiem uznania osoby wskazanej w art. 8 ust. 2a za pracownika, jest objęcie jej obowiązkowymi ubezpieczeniami emerytalnymi, rentowymi, chorobowymi i wypadkowymi tak jak pracownika (art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy systemowej). W związku z tym osoba ta podlega obowiązkowi zgłoszenia do wymienionych ubezpieczeń społecznych. Obowiązek ten obciąża płatnika składek (art. 36 ust. 1 i 2 ustawy systemowej). Zważywszy, że w stosunku do pracownika płatnikiem składek jest pracodawca (art. 4 pkt 2 lit. a ustawy systemowej), a art. 8 ust. 2a rozszerza pojęcie pracownika na jego dalszą aktywność w ramach umowy cywilnoprawnej, jeżeli w jej ramach świadczy on pracę na rzecz swojego pracodawcy, naturalne i zgodne z wykładnią literalną tego przepisu jest uznanie, że także w zakresie tej sfery aktywności należy go uznać na potrzeby ubezpieczeń społecznych za pracownika tego właśnie pracodawcy (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09).

Kontynuując sąd meriti wskazał, że pracodawca, ustalając podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu stosunku pracy, powinien więc zsumować wynagrodzenie z umowy cywilnoprawnej z wynagrodzeniem ze stosunku pracy. Takie rozwiązanie wydaje się również uzasadnione - według tego sądu - w sytuacji, gdy umowa cywilnoprawna została zawarta z innym podmiotem (osobą trzecią), lecz praca w jej ramach jest wykonywana na rzecz pracodawcy. Stosownie do regulacji przepisu art. 18 ust. 1a ustawy systemowej, przychód z tytułu umowy cywilnoprawnej jedynie "uwzględnia się" w podstawie wymiaru składek z tytułu stosunku pracy. Pracodawca może więc dokonać potrącenia ze środków pracownika uzyskanych u niego (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09).

Przechodząc do dalszych rozważań, sąd pierwszej instancji wskazał, że umowy cywilnoprawne zawarte przez J. D. (1), B. G. i R. J. (1) miały tożsamy charakter, za czym przemawia przede wszystkim fakt, iż ich treść w zakresie dotyczącym istotnych postanowień umowy (w tym określenie przedmiotu umowy) była taka sama oraz że zawarte zostały w celu wykonania przez Towarzystwo (...) w S. tej samej umowy z Akademią (...) w S., której przedmiotem było opracowanie materiałów dydaktycznych. W tym stanie rzeczy sąd uznał za zasadne łączne dokonanie oceny ich charakteru, jak również kwalifikacji z punktu widzenia podlegania z tytułu osiągniętych przez nich wynagrodzeń za wykonanie przedmiotowych umów obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, a w konsekwencji zaistnienia po stronie płatnika składek obowiązku uiszczenia składek na ubezpieczenia społeczne od osiągniętych przez wyżej wymienionych wynagrodzeń o jakich mowa.

Odnosząc się zatem w pierwszej kolejności do charakteru prawnego umów zawartych przez zainteresowanych, a także ich kwalifikacji z punktu widzenia podlegania z tytułu osiągniętych przez nich wynagrodzeń za wykonanie przedmiotowych umów obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, a w konsekwencji zaistnienia po stronie płatnika składek obowiązku uiszczenia składek na ubezpieczenia społeczne od osiągniętych przez wyżej wymienionych wynagrodzeń, Sąd Okręgowy stwierdził, że poza sporem były w niniejszej sprawie okoliczności dotyczące

zawarcia przez Towarzystwo (...) umowy z Akademią (...) w S. z dnia 7 września 2010 r. o opracowanie materiałów dydaktycznych na kierunek mechatronika (przygotowanie i opracowanie 121 jednorodnych materiałów dydaktycznych w formie treści programowych dostarczonych na nośniku elektronicznym), a następnie umów z zainteresowanymi mającymi za przedmiot również opracowanie materiałów dydaktycznych na nowo utworzony w 2010 roku w Akademii (...) w S. kierunek studiów mechatronika. Bezsporne były także okoliczności wykonania przez wymienionych wyżej zainteresowanych przedmiotowych umów zawartych z Towarzystwem (...) w S. zgodnie z ich treścią, przeniesienia do nich praw autorskich, uzyskania umówionego wynagrodzenia, jego wysokości oraz nieuiszczenia przez płatnika z tego tytułu składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie społeczne (winno być: zdrowotne – uwaga Sądu Apelacyjnego). Sporna była natomiast kwestia charakteru prawnego omawianych umów, jak również na czyją rzecz zostały one wykonane. Skarżąca Akademia (...) w S. wskazywała bowiem, że umowy nie były wykonywane na jej rzecz, lecz na rzecz innych podmiotów, które zlecały wykonanie danej usługi. Towarzystwo (...) w S. podnosiło z kolei, że zawarte umowy miały charakter umów o odpłatne przeniesienie praw autorskich i w związku z tym brak było obowiązku odprowadzania od nich składek na ubezpieczenia. Organ rentowy stał z kolei na stanowisku, że na gruncie art. 8 ust. 2a ustawy systemowej nie powstaje problem, czyim pracownikiem jest osoba uznana za pracownika. W związku z powyższym, nie ma znaczenia de facto, czy zawierane umowy miały charakter umów zlecenia czy umów o dzieło. Zdaniem organu rentowego, płatnikiem składek w stosunku do pracowników zgodnie z art. 4 ust. 2 ustawy systemowej jest pracodawca, a nie zleceniodawca. Zainteresowanych należało uznać za pracowników, a w konsekwencji przychody uzyskiwane przez nich z tytułu umów zawartych z Towarzystwem (...) w S., wykonanych na rzecz płatnika składek, traktować jako przychód ze stosunku pracy.

W ocenie Sądu Okręgowego, analiza i ocena charakteru prawnego umów zawartych przez Towarzystwo (...) z pracownikami Akademii (...) w S. J. D. (1), B. G. i R. J. (1) prowadzi do wniosku, że były to umowy o dzieło. Rozpoczynając rozważania w tym przedmiocie, sąd ten wskazał, że stosownie do treści art. 627 k.c., przez umowę o dzieło przyjmujący zamówienie zobowiązuje się do wykonania oznaczonego dzieła, a zamawiający do zapłaty wynagrodzenia. Elementami przedmiotowo istotnymi umowy o dzieło są więc określenie dzieła, do którego wykonania zobowiązany jest przyjmujący zamówienie, a także, z uwzględnieniem regulacji art. 628 w związku z art. 627 k.c., wynagrodzenia, do którego zapłaty zobowiązany jest zamawiający. Przedmiotem umowy jest zatem zobowiązanie do wykonania określonego dzieła, które może mieć charakter materialny jak i niematerialny, zaś sama umowa jest umową rezultatu. W wypadku wskazanej umowy cywilnoprawnej niezbędne jest, aby starania przyjmującego zamówienie doprowadziły w przyszłości do konkretnego, indywidualnie oznaczonego rezultatu jako koniecznego do osiągnięcia. W niniejszej sprawie, w ocenie tego sądu, umowy zawarte przez zainteresowanych z Towarzystwem (...) były niewątpliwie umowami rezultatu. Wykonanie określonego w tych umowach przedmiotu, czyli opracowanie materiałów dydaktycznych dla nowego kierunku Akademii (...) w S. mechatronika, wymagało odpowiedniej wiedzy i doświadczenia, i dlatego też powierzone zostało właśnie zainteresowanym, będącym pracownikami naukowymi i dydaktycznymi Akademii (...). Jednocześnie sąd meriti podkreślił, że przedmiot tychże umów miał charakter ściśle zindywidualizowany i konkretny, odróżniający go od innych dóbr stanowiących wytwór ludzkiej działalności dostępnych na rynku. Miał także charakter samoistny, czyli zdolny do istnienia i wykorzystania przedmiotu umowy zgodnie z jego przeznaczeniem, niezależnie od dalszej aktywności i działalności twórcy, a ponadto sprawdzalny, przy czym wyraźnie tutaj zaznaczyć należy, że z treści rachunków wystawionych przez zainteresowanych wynika, że wykonane przez nich opracowania dydaktyczne poddane zostały faktycznie sprawdzeniu z punktu widzenia ich zgodności z warunkami umów i zaakceptowane przez osobę działającą w imieniu wymienionego wyżej Towarzystwa. Wynagrodzenia wypłacone zostały zatem dopiero po wykonaniu całej pracy i sprawdzeniu jej prawidłowości. Nadto sąd pierwszej instancji dodał, że za kwalifikacją przedmiotowych umów jako umów o dzieło przemawia również niewątpliwie fakt, że Towarzystwo nie narzucało zainteresowanym sposobu wykonania przedmiotu umów, nie wydawało im w tym zakresie poleceń. Z materiału dowodowego nie wynika także, aby zainteresowani byli kontrolowani czy nadzorowani przy opracowywaniu materiałów dydaktycznych. Nie były także narzucone konkretne godziny pracy.

Dalej Sąd Okręgowy wskazał, że treścią przedmiotowych umów niewątpliwie było również objęcie przeniesienie przez zainteresowanych na Towarzystwo praw autorskich do wykonanych opracowań dydaktycznych, co jednakże

nie stanowi podstawy – w okolicznościach niniejszej sprawy – do zakwalifikowania tychże umów wyłącznie jako umów o przeniesienie praw autorskich. Kwalifikacja ta byłaby możliwa wyłącznie wówczas, gdyby opracowania dydaktyczne były już wcześniej wykonane, jeszcze przed zawarciem przedmiotowych umów, natomiast umowy te miały wyłącznie na celu przeniesienie praw autorskich do opracowań dydaktycznych. Taka sytuacja nie miała jednak miejsca w niniejszej sprawie, gdyż bezspornym pozostaje fakt, że zakres umów zainteresowanych z Towarzystwem (...) obejmował również opracowanie materiałów dydaktycznych na kierunek studiów mechatronika, a zatem ich wykonanie z wykorzystaniem posiadanej wiedzy i doświadczenia w formie zdatnej do ich wykorzystania zgodnie z ich przeznaczeniem. Przedmiotem tych umów było zatem również wykonanie dzieła, natomiast przeniesienie praw autorskich w żaden sposób nie zmieniało ich charakteru.

Odwołując się w dalszej kolejności do treści art. 8 ust. 2a ustawy systemowej sąd pierwszej instancji podniósł, że co do zasady zgodzić się należy z organem rentowym, iż dla uznania danej osoby na gruncie tego przepisu za pracownika, nie ma znaczenia de facto czy zawierane umowy miały charakter umów zlecenia czy umów o dzieło. Istotnym jest natomiast, aby osoba ta, wykonując pracę na podstawie jednej z wymienionych w tym przepisie umów cywilnoprawnych (tj. umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, albo umowy o dzieło), zawarła tę umowę z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy lub też w ramach takiej umowy zawartej z innym podmiotem (osobą trzecią) wykonywała pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy. W ocenie sądu meriti, w niniejszej sprawie zaistniała druga z tych sytuacji, albowiem zainteresowani zawarli umowy o dzieło z innym podmiotem, aniżeli ich pracodawca, z którym pozostawali w stosunku pracy, czyli z Towarzystwem (...) w S.. W tej sytuacji, mając na uwadze fakt, że zgromadzony w niniejszej sprawie materiał dowodowy dał wystarczające podstawy do zakwalifikowania umów zainteresowanych z Towarzystwem jako jednej z umów cywilnoprawnych wymienionych w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, decydujące znaczenie z punktu widzenia uznania tychże zainteresowanych za pracowników w rozumieniu tego przepisu miała kwestia, czy w ramach przedmiotowych umów o dzieło działali oni na rzecz zamawiającego, czyli Towarzystwa (...) w S., czy też na rzecz pracodawcy, z którym pozostawali w stosunkach pracy, czyli Akademii (...) w S.. Zgodnie z wyrażanymi w orzecznictwie sądowym poglądami, które Sąd Okręgowy orzekający w niniejszej sprawie podzielił, zwrot „działać na rzecz” użyty został w art. 8 ust. 2a. ustawy systemowej w innym znaczeniu niż w języku prawa, w którym działanie „na czyjąś rzecz” może się odbywać w wyniku istnienia określonej więzi prawnej (stosunku prawnego). Chodzi tutaj o pewną sytuację faktyczną, w ramach której pracodawca w wyniku umowy o podwykonawstwo przejmuje w ostatecznym rozrachunku rezultat pracy wykonanej na rzecz zleceniodawcy (zamawiającego), przy czym następuje to w wyniku zawarcia jednej z umów wymienionych w powoływanym przepisie z osobą trzecią oraz zawartej umowy cywilnoprawnej między pracodawcą i zleceniobiorcą (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 27 czerwca 2013 r., III AUa 2027/12, LEX nr 1342233; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 21 czerwca 2013 r., III AUa 1054/13, LEX nr 1363247). Taka też sytuacja – w ocenie sądu meriti – miała miejsce na gruncie okoliczności przedmiotowej sprawy, albowiem umowy zainteresowanych z Towarzystwem (...) w S. zostały zawarte w celu wykonania przez to Towarzystwo umowy z Akademią (...) w S., której przedmiotem było przygotowanie i opracowanie 121 jednorodnych materiałów dydaktycznych w formie treści programowych. Materiały te były i są nadal wykorzystywane nie przez Towarzystwo, ale przez Akademię (...) w S. w związku z realizacją programu dydaktycznego na nowo utworzonym w 2010 roku kierunku studiów mechatronika. Po ich opracowaniu przez zainteresowanych i przeniesieniu praw autorskich na Towarzystwo (...), zostały one następnie scalone w jedną całość i przekazane jako jeden przedmiot umowy Akademii (...) w S., gdzie następnie poddane zostały obróbce „technicznej” bez modyfikacji ich treści i umieszczone na stronie internetowej Akademii. Miały one na celu ułatwienie studentom tej Akademii nauki, opanowanie wiedzy, znalezienie potrzebnych wiadomości. W tym stanie rzeczy według Sądu Okręgowego nie budzi wątpliwości wniosek, że faktycznym beneficjentem pracy wykonanej przez zainteresowanych w ramach umów o dzieło zawartych z Towarzystwem (...), był ich pracodawca, z którym pozostają w stosunku pracy, czyli Akademia (...) w S.. W konsekwencji zainteresowanych - J. D. (1), B. G. i R. J. (1) – Sąd Okręgowy uznał za pracowników w rozumieniu art. 8 ust. 2a ustawy systemowej. Jednocześnie sąd ten wskazał, że nie sposób podzielić argumentacji przedstawionej przez płatnika w odwołaniach od zaskarżonych decyzji, odwołującej się do prowadzenia przez zainteresowanych autorskich wykładów nie na rzecz Akademii (...) w S., a na rzecz innych podmiotów, gdyż z treści przedmiotowych umów zawartych przez zainteresowanych z Towarzystwem

(...), ani też z umowy zawartej przez to Towarzystwo z Akademią nie wynika, aby prowadzenie wykładów autorskich było objęte ich zakresem. Umowy takie były niewątpliwie wielokrotnie zawierane wcześniej, jednakże nie zostały one objęte zaskarżonymi decyzjami, stąd też kwestia na czyją rzecz były one wykonywane, pozostaje bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Następnie sąd pierwszej instancji zwrócił uwagę, że podstawowym skutkiem uznania zainteresowanych za pracowników w rozumieniu art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, jest objęcie ich obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi, z czym z kolei wiąże się obowiązek odprowadzania przez płatnika składek. Zdaniem tego sądu, nie ulega wątpliwości, że płatnikiem tym jest w przedmiotowej sprawie pracodawca zainteresowanych, z którym pozostają w stosunku pracy, czyli Akademia (...) w S.. Stosownie do ugruntowanego już w orzecznictwie sądowym poglądu, który według sądu meriti należy podzielić, pracodawca, którego pracownik wykonuje na jego rzecz pracę w ramach umowy o dzieło zawartej z osobą trzecią, jest płatnikiem składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe z tytułu tej umowy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09, OSNP 2010/3-4/46; wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 18 grudnia 2012 r., III AUa 1109/12, LEX nr 1240047). Do takiego wniosku prowadzi nie tylko wykładania językowa i celowościowa art. 8 ust. 2a w związku z art. 4 pkt. 2a ustawy systemowej, ale również ratio legis jakie zadecydowało o wprowadzeniu do ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych art. 8 ust. 2a, czyli ochrona praw ubezpieczonych i samego systemu ubezpieczeń społecznych. W konsekwencji, nawiązując w tym miejscu do wcześniejszych rozważań, zaskarżone decyzje dotyczące J. D. (1), B. G. i R. J. (1), w których organ rentowy w podstawie wymiaru składek uwzględnił także ich wynagrodzenia uzyskane z tytułu umów o dzieło zawartych z Towarzystwem (...), Sąd Okręgowy uznał za w pełni prawidłowe. Tak argumentując, Sąd ten na podstawie art. 477⁽¹⁴⁾ § 1 k.p.c. oddalił odwołania od tych decyzji.

O zasądzeniu od Akademii (...) w S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kwoty 480 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego sąd pierwszej instancji orzekł na podstawie art. 98 § 1, 3 i 4 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. oraz § 2 ust. 1 i 2 w związku z § 4 ust. 1 w związku z § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Z powyższym wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie całości nie zgodziła się Akademia (...) w S., która działając przez pełnomocnika, w wywiedzionej apelacji zarzuciła mu:

- obrazę prawa materialnego - art. 8 ust. 2a ustawy systemowej poprzez uznanie, że pracownikiem w rozumieniu ustawy jest również osoba wykonująca na podstawie umowy cywilnoprawnej pracę, której zakres nie pokrywa się z zakresem obowiązków pracowniczych w ramach stosunku pracy.

Wskazując na powyższe apelująca wniosła o:

- zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie odwołania w całości,
- zasądzenie kosztów postępowania sądowego, z uwzględnieniem kosztów postępowania odwoławczego.

W uzasadnieniu skarżąca między innymi podniosła, że podziela stanowisko, iż wskazany wyżej przepis wprowadza regulację, której konsekwencją jest uznanie, że pojęcie pracownika dla celów ubezpieczeń społecznych, jest szersze niż w prawie pracy i wykracza poza sferę stosunku pracy. Zdaniem apelującej brak jest jednak podstaw do przyjęcia rozumienia przywołanego wyżej przepisu w sposób taki jak uczynił to sąd pierwszej instancji, tj. przyjmując, iż omawiany przepis znajdzie swoje zastosowanie również w przypadku, gdy pracownik na rzecz podmiotu trzeciego będzie wykonywał w ramach umowy cywilnoprawnej pracę, której zakres i istota będzie zgoła odmienny aniżeli praca wykonywana w ramach stosunku pracy łączącego pracownika z pracodawcą.

Płatnik podkreślił, że w ramach stosunku pracy łączącego Akademię (...) w S. z uczestnikami ci ostatni wykonywali pracę polegającą, między innymi, na prowadzeniu zajęć i przeprowadzaniu szkoleń i wykładów w ramach działalności uczelni. Tym samym zespół tych czynności należy zakwalifikować jako obowiązek starannego działania, nie zaś

konieczność uzyskania określonego rezultatu. Skoro zatem jak słusznie ustalił sąd pierwszej instancji, umowy łączące zainteresowanych z Towarzystwem (...), były umowami o dzieło tj. umowami określonego rezultatu, to brak jest podstaw do utożsamiania zakresu obowiązków i zadań wykonywanych ramach stosunku pracy, z zadaniami i obowiązkami wykonywanymi w ramach umów cywilnoprawnych zawartych z podmiotem trzecim jakim było Towarzystwo (...).

Na poparcie swojego stanowiska skarżący podniósł, że w orzecznictwie przyjmuje się, iż przepis art. 8 ust. 2a ustawy systemowej ma zastosowanie jedynie do sytuacji, gdy pracownik w ramach umowy cywilnoprawnej z podmiotem trzecim wykonuje na rzecz pracodawcy czynności, których wykonanie pracodawca mógłby zlecić w ramach stosunku pracy (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09, OSNP 2010/3-4/46; wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 12 lipca 2012 r., III AUa 580/12). Przy czym, skarżący podkreślił, że reprezentowany przez niego sposób rozumienia i interpretacji zapisów art. 8 ust. 2a ustawy systemowej jest oczywistą konsekwencją realizacji założeń, jakie legły u podstaw wprowadzenia przez ustawodawcę omawianej regulacji, które zapobiegać miały zawieraniu przez pracodawców z pracownikami umów cywilnoprawnych, których treścią było wykonywanie prac tożsamych z tymi wynikającymi ze stosunku pracy (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 24 września 2013 r., III AUa 304/13). Zdaniem skarżącego przyjęta przez sąd pierwszej instancji interpretacja treści art. 8 ust 2 a ustawy systemowej prowadzić może do absurdalnych konsekwencji w postaci uznania każdej z prac wykonywanych przez pracownika na rzecz podmiotu trzeciego, której beneficjentem ostatecznym będzie pracodawca, za podlegającą regułom wyrażonym w omawianym przepisie. Stosując bowiem ten sposób rozumowania w przypadku gdyby hipotetycznie doszło do sytuacji, w której pracownicy merytoryczni (wykładowcy) Akademii (...) w S. z podmiotem trzecim zawarliby umowy cywilnoprawne, których przedmiotem byłoby świadczenie usług sprzątania, a podmiot ten związany byłby umowa z Akademia (...) w S. to wówczas należałoby przyjmując rozumowanie sądu pierwszej instancji zastosować w tym przypadku regulację art. 8 ust 2a. omawianej ustawy, co stoi w wyraźnej sprzeczności z celem jakim służyć ma owa regulacja prawna.

W uzupełnieniu uzasadnienia apelacji płatnik składek podniósł, że na przyjęcie przez sąd pierwszej instancji błędnej interpretacji przepisu art. 8 ust. 2a ustawy systemowej wskazuje również okoliczność braku możliwości uzyskania przez pracodawcę informacji w zakresie podjęcia przez pracownika dodatkowego zatrudnienia (na podstawie umowy cywilnoprawnej), jak również terminu i wysokości wypłaconego z tego tytułu wynagrodzenia. Co więcej – w opinii skarżącego – pracodawca nie może żądać od pracownika informacji na temat faktu zawarcia umów cywilnoprawnych z innymi podmiotami. Naruszałoby to bowiem art. 221 § 1 i 2 k.p., który zawiera katalog informacji, których pracodawca może żądać od pracownika.

Zdaniem skarżącego, rozszerzenie pojęcia pracownika na jego dalszą aktywność w ramach umowy cywilnoprawnej, jeżeli w jej ramach - w sposób pośredni - świadczy on pracę na rzecz swojego pracodawcy należy uznać za zbyt daleko idącą. Jakakolwiek hipotetyczna i potencjalna możliwość podjęcia przez pracodawcę działań w celu powzięcia informacji na temat osób biorących udział w wykonywaniu zlecenia przez kontrahenta - co byłoby elementem nieodzownym w przypadku przyjęcia przedmiotowej interpretacji - prowadziłaby w konsekwencji do naruszenia przepisów prawa powszechnie obowiązującego. Żądanie bowiem od kontrahenta działań w przedmiocie przedłożenia danych osób świadczących usługi na rzecz pracodawcy nie tylko naruszałoby dyspozycję przepisu art. 51 Konstytucji RP zakazującego nakładania na jednostkę obowiązku ujawniania informacji jej dotyczących bez wyraźnego ustawowego uregulowania, ale w przypadku jego ewentualnego spełnienia przez kontrahenta - powodowałoby daleko idące konsekwencje w sferze naruszenia ustawy o ochronie danych osobowych (vide: art. 23 ust. 1 wyżej powoływanej ustawy).

Podsumowując płatnik wskazał, że pracodawca pracownika, który zawarł z osobą trzecią umowę zlecenia (względnie umowę o dzieło), nie ma ani faktycznych, ani tym bardziej prawnych możliwości obliczenia i odprowadzenia składki od wynagrodzenia wypłaconego w ramach przedmiotowej umowy zawartej przez inny podmiot. Brak jest również w przedmiotowym przypadku możliwości potrącenia z wynagrodzenia pracownika składek w części opłacanej przez pracownika, ponieważ to nie pracodawca, ale jego kontrahent wypłaca wynagrodzenie z tytułu umów cywilnoprawnych. Tym samym przyjęcie interpretacji art. 8 ust. 2a ustawy systemowej przedstawionej przez sąd

pierwszej instancji prowadzi do obiektywnej niemożności wykonania przez pracodawcę ciężącego na nim obowiązku w zakresie ubezpieczeń społecznych.

Dalej w ocenie apelującego należy mieć na uwadze odmiennność pojęcia wynagrodzenia za pracę i pojęcia wynagrodzenia z tytułu świadczenia usług na podstawie umowy cywilnoprawnej. Oparte są one bowiem na odmiennych reżimach prawnych i - abstrahując od treści art. 18 ust. 1a ustawy systemowej - pracodawca w przedmiotowej sytuacji nie ma faktycznej możliwości wpłynięcia na wysokość wynagrodzenia otrzymywanego przez pracownika od osoby trzeciej. Traktowanie tych dwóch instytucji w przedmiotowej sytuacji w sposób tożsamy nie tylko wydaje się niewłaściwe z uwagi na podstawę prawną uzyskiwania przez pracownika przychodu, lecz także - co wydaje się naczelnym argumentem - zważywszy na osobę obowiązaną do jego wypłacenia. Jak już wspomniano wyżej, obowiązek wypłaty wynagrodzenia z tytułu umowy wykonawczej obciąża bowiem zupełnie inny podmiot - pracodawca nie ma zatem żadnego realnego wpływu na wysokość wynagrodzenia pracownika ani - tym bardziej - na fakt jego wypłacenia przez kontrahenta.

Zdaniem skarżącego, rozumienie art. 8 ust. 2a ustawy systemowej wynikające z uzasadnienia skarżonego wyroku prowadzi również do dalszych niespójności i braku realnej możliwości jego zastosowania. Bowiem nawet przyjmując założenie, że stosownie do art. 18 ust. 1a ustawy systemowej przychód z tytułu umowy cywilnoprawnej jedynie „uwzględnia się” w podstawie wymiaru składek z tytułu stosunku pracy, zaś pracodawca może dokonać potrącenia składek ze środków pracownika uzyskanych u niego, to jak winien zachować się pracodawca w przypadku gdy przychód uzyskiwany przez pracownika z tytułu umowy cywilnoprawnej jest znacząco wyższy od przychodu uzyskiwanego z umowy o pracę? Czy w takim przypadku pracodawca jako płatnik składek powinien je pokryć w całości ze środków własnych? Takie rozwiązanie, według płatnika, byłoby sprzeczne z obowiązującymi przepisami prawa, które dzielą obowiązek opłacania składek pomiędzy pracownika a pracodawcę i - po raz kolejny - w odniesieniu do przedmiotowej sytuacji powodowałyby utrudnienia praktyczne niemożliwe do przewyciężenia przez pracodawcę.

Według skarżącego stanowisku Sądu Okręgowego przeczy sytuacja, w której pracodawca zostałby zobowiązany do zapłaty składek za 5 lat wstecz, podczas gdy uprzednio rozwiązał umowę z pracownikiem, siłą rzeczy nie mogąc wówczas dokonywać bieżących potrąceń. Czy wówczas pracodawca winien pokryć składki ze środków własnych, a następnie dochodzić roszczenia zwrotnego od byłego pracownika? Dalej, w jaki sposób pracodawca winien pozyskać środki finansowe na uiszczenie składek w części pokrywanej przez pracownika, skoro pracodawca nie wypłaca wynagrodzenia z tytułu umowy cywilnoprawnej ani nie może potrącić składek z tego wynagrodzenia?

Jednocześnie apelująca podkreśliła, że ustawodawca nie wskazał w żaden sposób przepisanej trybu działania pracodawcy w celu wykonania powyższego obowiązku. Natomiast w ocenie skarżącej analiza przedstawionych powyżej wątpliwości prowadzi do wniosku, że przyjęta przez sąd pierwszej instancji interpretacja przepisu art. 8 ust. 2a ustawy systemowej jest błędna.

Ponadto jako problemową, w kontekście powyższych rozważań w opinii płatnika pozostaje kwestia zastosowania omawianej regulacji w interpretacji przyjętej przez Sąd Okręgowy w odniesieniu do obowiązku płatnika jako jednostki sektora finansów publicznych zachowania reguły oszczędnego gospodarowania środkami oraz dyscypliny finansów publicznych. W jaki bowiem sposób zapewnić realizację tego skoro pracodawca, jak wskazano powyżej, nie ma wpływu ani wiedzy na wysokość wynagrodzenia uzyskiwanego przez pracownika z tytułu umów cywilnoprawnych, a zobowiązany jest zarezerwować na poczet tego typu wydatków środki w planie rzeczowo-finansowym jednostki? Nadto, należy wskazać, że dołożenie do podstawy ubezpieczenia społecznego dodatkowego zatrudnienia z tytułu umowy cywilnoprawnej bez dokumentów źródłowych może zostać uznane za nierzetelne prowadzenie ksiąg rachunkowych oraz nieuprawnioną ingerencję w systemy finansowo-księgowe.

Następnie apelujący zarzucił również błędne ustalenie przez Sąd Okręgowy, iż sporne umowy były umowami o dzieło.

Płatnik podniósł, że prawa autorskie do opracowań zostały przeniesione na Akademię (...) w S. na podstawie umowy zawartej z (...), nie zaś na podstawie umów z osobami, które wykonywały opracowania na rzecz (...). Również odbiory przedmiotowych opracowań przez Akademię (...) w S. odbywały się na podstawie umowy łączącej Akademię z (...).

Osoby wykonujące opracowania na rzecz (...) nie przekazywały Akademii (...) żadnych dokumentów i opracowań bezpośrednio, jak również nie dokonywały z Akademią (...) żadnych uzgodnień i ustaleń odnośnie sposobu wykonania opracowań, których wykonanie zostało powierzone im przez (...). Akademia (...), nie miała również żadnego wpływu na zakres, organizację czy podział zadań w ramach prac polegających na wykonaniu przedmiotowych opracowań przez osoby działające na rzecz (...). Odnośnie zaś praw autorskich przekazanych przez (...) na rzecz Akademii (...), apelujący wskazał, że wynagrodzenie ustalone na rzecz (...) zawierało w sobie wynagrodzenie za przeniesienie praw autorskich z (...) na rzecz Akademii (...), w związku z tym logiczną konsekwencją powyższego jest, iż opracowania musiały być wykonane przez pracownika na rzecz (...), aby następnie (...) mogło owe prawo skutecznie przenieść na inny podmiot, którym w przedmiotowej sprawie była Akademia (...) w S..

Zdaniem skarżącego istotna dla oceny charakteru prawnego umów jest również procedura tworzenia i przekazywania przedmiotowych opracowań. Opracowania wykonywane przez osoby fizyczne na rzecz (...) były przekazywane Towarzystwu na nośnikach pamięci i drogą elektroniczną, gdzie były oceniane i dobierane pod kątem dalszego wykorzystania w zakresie niezbędnym do wykonania umowy z Akademią (...). Następnie (...) materiały dydaktyczne łączyło w całość (redagowało) i jako jedno opracowanie przekazywało je Akademii (...). Tym samym to (...) było odpowiedzialne za weryfikację merytoryczną i jakość prac oraz wzięło na siebie odpowiedzialność odszkodowawczą wobec Akademii (...) w zakresie ewentualnych wad tych opracowań.

Nadto apelujący podniósł, że (...) w praktyce odprowadzało składki z tytułu ubezpieczeń społecznych po dokonaniu samodzielnej oceny istnienia zasadności ich odprowadzania w świetle art. 8 ust. 2a ustawy systemowej i nie uchylało się od tego obowiązku. W przedmiotowym jednak przypadku, (...) uznało, że omawiany przepis nie znajdzie zastosowania, gdyż nie obejmuje on swoją regulacją umów będących przedmiotem niniejszego postępowania. Jako przykład skarżący wskazał, iż (...) odprowadzało składki z tytułu realizacji kursów w Studium (...), które w ocenie (...) wykonywane były na rzecz Akademii (...) (polegały na świadczeniu usługi wygłaszania wykładów na kursach organizowanych przez Akademię (...) oraz wykonywanych w siedzibie Akademii (...)). W przedmiotowym zaś przypadku, opracowania były zamawiane przez (...) od osób, z którymi Towarzystwo zawarło umowy o odpłatne przeniesienie praw autorskich. Tym samym ze względu na przywołaną kwalifikację prawną nie podlegają one obowiązkowi wynikającemu z art. 8 ust. 2a ustawy systemowej.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje:

Apelacja Akademii (...) w S. okazała się nieuzasadniona.

W ocenie Sądu Apelacyjnego sąd pierwszej instancji prawidłowo przeprowadził postępowanie dowodowe, w żaden sposób nie uchybiając przepisom prawa procesowego w konsekwencji prawidłowo ustalając stan faktyczny sprawy, który między stronami nie był sporny. W pisemnych motywach zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy wskazał, jaki stan faktyczny stał się jego podstawą oraz podał na jakich dowodach oparł się przy jego ustalaniu. Sąd Apelacyjny ustalenia sądu pierwszej instancji w całości uznał i przyjął jako własne, rezygnując jednocześnie z ich ponownego szczegółowego przytaczania w tej części uzasadnienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 339/98, OSNAP 1999/24/776 oraz z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 233/09, LEX nr 585720 i z dnia 24 września 2009 r., II PK 58/09, LEX nr 558303). Również rozważania prawne, które skłoniły sąd pierwszej instancji do oddalenia odwołań od zaskarżonych decyzji sąd odwoławczy podzielił i przyjął za własne w całości uznając je za trafne i nie naruszające prawa materialnego.

Sąd Apelacyjny nie znalazł przy tym podstaw do uznania słuszności zarzutu apelacji stanowiącej jedynie polemikę z prawidłowym rozstrzygnięciem Sądu Okręgowego opartym o rzetelną ocenę materiału dowodowego oraz prawidłową i logiczną wykładnię obowiązujących przepisów prawa. Skarżący przywołuje przy tym sytuacje hipotetyczne, które w niniejszej sprawie nie występują, a więc nie mogą mieć wpływu na jej rozstrzygnięcie.

Zgodnie z art. 8 ust. 2a ustawy systemowej za pracownika, w rozumieniu ustawy, uważa się także osobę wykonującą pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, albo umowy o dzieło, jeżeli umowę taką zawarła

z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy, lub jeżeli w ramach takiej umowy wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy.

W wyroku z dnia 23 maja 2014 r., II UK 445/13 (LEX nr 1475168) Sąd Najwyższy podsumowując dotychczasowe stanowisko w sprawie wykładni powyższego przepisu wskazał, między innymi, że art. 8 ust. 2a ustawy systemowej rozszerza pojęcie pracownika dla celów ubezpieczeń społecznych poza sferę stosunku pracy. Rozszerzenie to dotyczy wykonywania pracy na podstawie jednej z wymienionych w nim umów prawa cywilnego przez osobę, która umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy, a także wykonywania pracy na podstawie jednej z tych umów przez osobę, która wymienioną umowę zawarła z osobą trzecią, jednakże w jej ramach wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy. Przesłanką decydującą o uznaniu takiej osoby za pracownika w rozumieniu ustawy systemowej jest to, że - będąc pracownikiem związanym stosunkiem pracy z określonym pracodawcą - jednocześnie świadczy na jego rzecz pracę w ramach umowy cywilnoprawnej zawartej z inną osobą. Celem takiej regulacji było ograniczenie korzystania przez pracodawców z umów cywilnoprawnych zawieranych z własnymi pracownikami dla realizacji tych samych zadań, które wykonują oni w ramach łączącego strony stosunku pracy, by w ten sposób ominąć ograniczenia wynikające z ochronnych przepisów prawa pracy i uniknąć obciążeń z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne od tychże umów oraz ochrona pracowników przed skutkami fluktuacji podmiotowej po stronie zatrudniających w trakcie procesu świadczenia pracy, polegającej na przekazywaniu pracowników przez macierzystego pracodawcę innym podmiotom (podwykonawcom), którzy zatrudniają tych pracowników w ramach umów cywilnoprawnych nieobjętych obowiązkiem ubezpieczeń społecznych (umowa o dzieło) lub zwolnionych z tego obowiązku w zbiegu ze stosunkiem pracy (umowa agencyjna, zlecenia lub inna umowa o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy o zleceniu). W orzecznictwie Sądu Najwyższego w tej kwestii, zwraca się uwagę również, że na tle art. 8 ust. 2a ustawy systemowej pojęcie pracownika w zakresie ubezpieczenia społecznego nie pokrywa się ściśle z takim pojęciem, jakim posługuje się prawo pracy, a odczytywanie tego przepisu w związku z art. 6 ust. 1 pkt 1 oraz art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy systemowej prowadzi do wniosku, że rzeczywisty stosunek prawny regulowany wymienionymi w nim umowami cywilnymi, który istnieje na gruncie prawa cywilnego, nie wywołuje skutków w zakresie prawa ubezpieczeń społecznych. Przy czym, Sąd Najwyższy przyjmuje (szeroko w tym zakresie w powołanych wyżej wyrokach z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11 oraz z dnia 11 maja 2012 r., I UK 5/12), że umowy cywilnoprawne wymienione w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej (także w jej art. 9 ust. 1) nie stanowią samodzielnych tytułów obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym pracownika. W takiej sytuacji nie dochodzi również do zbiegu tytułów ubezpieczenia społecznego w rozumieniu art. 9 tej ustawy. Norma art. 8 ust. 2a - poprzez wykreowanie szerokiego pojęcia "pracownika" - stworzyła szeroką definicję pracowniczego tytułu obowiązkowych ubezpieczeń społecznych. Tytułem tym jest łączący pracodawcę z pracownikiem stosunek pracy oraz dodatkowo umowa cywilnoprawna zawarta przez pracownika z pracodawcą lub zawarta z osobą trzecią, ale wykonywana na rzecz pracodawcy. Określone hipotezą normy art. 8 ust. 2a dwie sytuacje faktyczne, w jakich może się znaleźć osoba, do której przepis ten jest adresowany (pracownik wykonujący pracę na podstawie wymienionych umów cywilnoprawnych zawartych z pracodawcą oraz umów cywilnoprawnych zawartych wprawdzie z osobą trzecią, ale gdy praca jest świadczona na rzecz pracodawcy) mają równorzędny charakter z punktu widzenia skutków opisanych dyspozycją omawianej normy prawnej. Konsekwencje prawne na gruncie ustawy systemowej, wynikające z realizacji takich umów, muszą być takie same, co oznacza, że dla celów ubezpieczeń społecznych zarówno wykonywanie pracy na podstawie umów cywilnoprawnych zawartych z pracodawcą, jak i zawartych wprawdzie z osobą trzecią, ale gdy praca wykonywana jest na rzecz pracodawcy, jest traktowane tak jak świadczenie pracy w ramach klasycznego stosunku pracy łączącego jedynie pracownika z pracodawcą.

Nadto w wyroku z dnia 27 listopada 2014 r., A Ua 476/14 (LEX nr 1566957) Sąd Apelacyjny w Gdańsku dokonał podsumowania stanowiska judykatury odnośnie wykładni wskazanego przepisu wskazując między innymi, że z regulacją art. 8 ust. 2a ustawy systemowej koresponduje unormowanie zawarte w art. 18 ust. 1a i w art. 20 ust. 1 tej ustawy, dotyczące problematyki podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Skoro bowiem w sytuacjach, do których odnosi się art. 8 ust. 2a ustawy, mamy do czynienia z jednym, szeroko ujętym pracowniczym tytułem obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym, to konsekwentnie w art. 18 ust. 1a i następczo w art. 20 ust. 1 tej ustawy nakazano w stosunku do tych ubezpieczonych uwzględnienie w podstawie wymiaru składek

również przychodu z tytułu umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia albo umowy o dzieło. Płatnikiem tych składek, w myśl art. 4 pkt 2a ustawy systemowej, jest pracodawca, który jest zobowiązany uwzględniać w podstawie wymiaru składek za swoich pracowników także przychody uzyskiwane przez tych pracowników z tytułu umów cywilnoprawnych, o ile prace w ramach tych umów wykonują w warunkach objętych dyspozycją art. 8 ust. 2a tej ustawy. Jednolite stanowisko w tej kwestii zostało zaprezentowane w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09 (OSNP 2010/3-4/46), a także w wyrokach tego Sądu z dnia 14 stycznia 2010 r., I UK 252/09 (LEX nr 577824), z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 259/09 (LEX nr 585727) oraz z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11 (OSNP 2012/21-22/266).

Nadto wskazać należy, że Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11 (OSNP 2012/21-22/226) wyjaśnił, że ratio legis wprowadzenia regulacji art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych było dążenie do ograniczenia korzystania przez pracodawców z umów cywilnoprawnych celem zatrudnienia własnych pracowników dla realizacji tych samych zadań, które wykonują oni w ramach łączącego strony stosunku pracy, a to celem ominięcia w ten sposób ograniczeń wynikających z ochronnych przepisów prawa pracy (między innymi w zakresie czasu pracy) oraz obciążeń z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne od tychże umów. Chodziło również o ochronę pracowników przed skutkami fluktuacji podmiotowej po stronie zatrudniających w trakcie procesu świadczenia pracy, polegającej na przekazywaniu pracowników przez macierzystego pracodawcę innym podmiotom (podwykonawcom), którzy zatrudniają tychże pracowników w ramach umów cywilnoprawnych w ogóle nieobjętych obowiązkiem ubezpieczeń społecznych (umowa o dzieło) lub zwolnionych z tego obowiązku w zbiegu ze stosunkiem pracy (umowa agencyjna, zlecenia lub inna umowa o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy o zleceniu). W cytowanym wyroku Sąd Najwyższy odniósł się także szczegółowo do mogących w praktyce występować trudności w pozyskiwaniu przez pracodawcę wiedzy o wysokości przychodu pracownika z tytułu umowy cywilnoprawnej zawartej z osobą trzecią dla ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, uznając, że w takich sytuacjach pracodawca ma prawo domagania się tego rodzaju informacji przede wszystkim od samego pracownika w ramach trójstronnego stosunku ubezpieczeń społecznych łączącego ubezpieczonego, płatnika składek oraz organ rentowy.

Również w doktrynie przyjęto, że zwrot działać "na rzecz" użyty został w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej w innym znaczeniu, niż w języku prawa, w którym działanie "na czyjąś rzecz" może się odbywać w wyniku istnienia określonej więzi prawnej (stosunku prawnego). Stosunkiem prawnym charakteryzującym się działaniem na rzecz innego podmiotu jest stosunek pracy, do którego istotnych cech należy działanie na rzecz pracodawcy (art. 22 k.p.). Również wykonujący zlecenie "działa na rzecz zleceniodawcy" (art. 734 i n.k.c.). W kontekście przepisu art. 8 ust. 2a ustawy systemowej zwrot ten opisuje zatem sytuację faktyczną, w której należy zastosować konstrukcję uznania za pracownika. Jest nią istnienie trójkąta umów, tj.:

- 1) umowy o pracę,
- 2) umowy zlecenia między pracownikiem, a osobą trzecią i
- 3) umowy o podwykonawstwo między pracodawcą i zleceniodawcą.

Pracodawca w wyniku umowy o podwykonawstwo przejmuje w ostatecznym rachunku rezultat pracy wykonanej na rzecz zleceniodawcy, przy czym następuje to w wyniku zawarcia umowy zlecenia/świadczenia usług z osobą trzecią oraz zawartej umowy cywilnoprawnej między pracodawcą i zleceniodawcą (zob. Konstrukcja uznania za pracownika w prawie ubezpieczenia społecznego - Inetta Jędrasik- Jankowska).

Sąd Apelacyjny rozstrzygając niniejszą sprawę, w całości podzielił przedstawione stanowisko i uznał, że dla jej rozstrzygnięcia istotne znaczenie ma ustalenie, że zainteresowani pracownicy Akademii (...) w S. (płatnika składek) w ramach umów będących przedmiotem niniejszego sporu z Towarzystwem (...), wykonali pracę, którą ostatecznie przejęła i która została w całości wykorzystywana przez pracodawcę – Akademię (...) w S.. Przy czym praca ta mogła zostać wykonana w ramach stosunku pracy łączącego zainteresowanych z Akademią (...) w S., bowiem dotyczyła przygotowania materiałów dydaktycznych na potrzeby kierunku mechatronika. Świadek Z. M. zeznał

bowiem, że materiały opracowane przez Towarzystwo były rozszerzeniem istniejącego już programu mechatroniki oraz, że byłoby wygodniej, żeby materiały te opracował pracownik prowadzący zajęcia bezpośrednio w Akademii. Przy czym, materiały opracowane przez zainteresowanych zostały „obrobione technicznie” przez Towarzystwo, żeby dobrze wyglądały, merytorycznie zaś nie były zmieniane.

Nie można także pomijać faktu, że już na etapie złożenia oferty przez Towarzystwo (...) wskazane były osoby (zainteresowani), które wykonają umowę, była rozliczona cała kwota wynagrodzenia, a po wygraniu przetargu Towarzystwo sformułowało tylko umowy z osobami, z którymi wcześniej uzgodniono wykonanie dzieła - zainteresowanymi.

Skoro dyspozycja art. 8 ust. 2a ustawy systemowej w niniejszej sprawie została wypełniona to Akademia (...) w S. do podstawy wymiaru przychodu za okresy wskazane w zaskarżonych decyzjach winna doliczyć wynagrodzenie uzyskane przez zainteresowanych w ramach wykonanych spornych umów z Towarzystwem (...). Przy czym, w wyroku z dnia 4 czerwca 2014 r., II UK 482/13 (LEX nr 1475268) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że to pracodawca, którego pracownik wykonuje na jego rzecz pracę w ramach umowy o dzieło zawartej z osobą trzecią, jest płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne. Wówczas płatnikiem składek nie jest ta osoba trzecia. Stanowisko to jest utrwalone w orzecznictwie co wynika z uzasadnienia powyższego wyroku oraz orzecznictwa tam powołanego. Stanowisko to stanowi odpowiedź na zarzut skarżącego i jego wątpliwości w tym zakresie.

Konsekwencją zatem konstrukcji uznania zainteresowanych za pracowników w rozumieniu art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, jest konieczność opłacania przez pracodawcę – Akademię (...) w S. składek na ubezpieczenie społeczne za te osoby, z którymi zostały zawarte umowy o dzieło przez Towarzystwo (...), tak jak za pracowników. Stosownie do przepisu art. 32 ustawy systemowej pracodawcę obciąża zatem także obowiązek poboru i odprowadzenia do ZUS składki na ubezpieczenie zdrowotne za osobę "uznaną za pracownika".

Jednocześnie trzeba podkreślić, że sąd odwoławczy w całości podziela także stanowisko Sądu Okręgowego w zakresie charakteru umów łączących zainteresowanych w Towarzystwem (...) jako umów o dzieło.

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd Apelacyjny uznał apelację Akademii (...) w S. za nieuzasadnioną i na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił ją w całości.

SSO del. Beata Górka SSA Barbara Białecka SSA Jolanta Hawryszko